

Et renæssance-kirkerum

Af stud.mag. Rasmus Wichmann

I sin indretning, afspejler kirkerummet på Gammel Estrup to af de vigtigste kendetegn ved renæssancen hertilands: Reformationen og adelens hævdelse.

Rummet er indrettet på Christen Skeel's og Birgitte Rozenkrantz's tid, det vil sige 1631–1688.

Før reformationen stod folk op i kirken, og oplæsningerne af Biblen foregik på latin. Med reformationen blev Biblen oversat til de forskellige landes folkesprog (her i landet også tysk og frisisk), og gudstjenesterne fik mere karakter af foredrag. Dette skabte et øget behov for, at folk sad ned og rent faktisk hørte, hvad der blev sagt. Deraf kom de bænke, der hører til ethvert kirkerum i dag.

Bænkene blev udformet således, at sociale skel i samfundet blev markeret. Godsets tjenende ånder fik almindelige bænke bagerst i kirkerummet, medens herskabets stole, forrest i rummet, blev rigt udsmykket med især våbenskjolde. Man må huske, at rigdom dengang målttes i, hvor meget jord man ejede, og at de, som

ejede mest jord, var de gamle ridderslægter, adelen. Man var ikke bare rig, man havde særlige rettigheder, og man følte sig hævet over resten af befolkningen.

I kirkerummet på Gammel Estrup er stolene udsmykket med våbenskjolde tilhørende Christens' far Jørgen Skeel og dennes hustruer Kirsten Lunge og Jytte Brock samt deres fædres og mødres våbner. Jo længere man kunne trække sin slægt tilbage i tiden, jo bedre. Skeel'erne tilhørte da også Jyllands „uradel“, det vil sige Danmarks ældste adelsslægter.

Grunden til at de sociale forskelle blev markeret på denne måde, var at standsforskellene var blevet mere markante omkring renæssancens begyndelse. I middelalderen kunne man i princippet starte som bonde, tjene sig op til at blive „væbner“, blive ridder, indtræde i lavadelen – hele vejen op til rigsrådsadelen, der sammen med kongen udgjorde landets regering. I renæssancen derimod, blev vejen fra bondestand til adelsstand næsten umulig. Samtidig opstod der en polarisering inden for adelsstanden, hvor en lille gruppe besad store mængder jordegods og rigets øverste embeder, mens en større gruppe lavadelige måtte deles om en mere beskedne del af det adelige jordegods.

*Herskabsstolene i kapellet på Gammel Estrup.
Foto: David Slater, Gammel Estrup.*

Adelsstanden demonstrerede sin position som rigets førende stand i forhold til de øvrige stænder gennem blandt andet våbenskjolde, slægtstavler og portrætter, hvor alle fik øje på dem: I kirken. Endvidere viste gruppen af uhørt rige og magtfulde adelige sin velstand overfor resten af samfundet igennem et stort forbrug af luksus – blandt andet kostbare bryllupper, dåbsfester og begravelser.

Det er egentligt overraskende, at man kunne udfolde så megen verdslig pragt i Guds hus, når det nu var blevet god kristen lære at være mådeholdende, og at kirkerne skulle være enkle, uden helgenbilleder og kalkmalerier. Forklaringen er, at en stor del af sognekirkerne efter reformationen var kommet ind under den lokale herremands jurisdiktion, og at herremanden ofte udnyttede lejligheden til at sætte mindesmærker over sin slægt og dermed uddødeliggøre den. Udover våbenskjoldene er herskabsstolene i Gammel Estrups kirkerum udsmykket med kranier – symboler på døden, som var et af tidens yndede motiver. De minder beskueren om, at vi kun er her en tid.

Senere tiders ændrede opfattelse af kristendommen har gjort, at de fleste tegn på adelig status er fjernet fra kirkerne igen, men på Gammel Estrup er renæssancens idealer tydelige den dag i dag.

Disse våbenskjolde tilhører to uradelige slægter, der har sat et stærkt præg på Danmark helt fra middelalderen til industrialiseringen: Rosenkrantz (tv.) og Skeel (th.). Med tilladelse fra Roskildehistorie.dk

Litteratur:

- 1 Achen, Sven Tito m.fl.: *Danske adelsvåbener : En heraldisk nøgle*. Kbh : Politiken, 1973.
- 2 Nielsen, Vibeke: *Interiør og inventar. I: Nicolaisen, Frits (red.): Gammel Estrup*. Randers Amts Historiske Samfunds herregårdsserie nr. 3. Randers Amts Historiske Samfund, 1993, s. 153-167.

Herskabsstolenes kranier skulle minde om livets forgængelighed. Foto: David Slater, Gammel Estrup.